

สรุปและขอเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาเรื่องลักษณะทางเทรโมลูจิสและสังคัมของเกษตรกรไทยครึ่งบกเพื่อศึกษาสภาพเบื้องต้นทางเทรโมลูจิสและสังคัมของผู้ประกอบการเกษตรกร แต่โดยที่การศึกษาเรื่องดังกล่าวมีขอบเขตกว้างมากไม่อาจจะทำการศึกษารอบคอบทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้พิจารณาจำกัดขอบเขตการศึกษาวงนี้

ลักษณะทางเทรโมลูจิส ได้พิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินและวิธีการในการประกอบการเกษตร ฐานะทางเทรโมลูจิส ระดับความแข็งคั่งของครัวเรือน ภาวะหนี้สินและการออมทรัพย์

ลักษณะทางสังคัม ได้พิจารณาถึงระดับการศึกษา การอนามัย การรักษาพยาบาล การอ่านหนังสือพิมพ์ การรับฟังวิทยุ การเดินทางไปที่อื่น ๆ และทัศนคติต่อแหล่งบางประการ

ลักษณะทางประชากร นอกจากจะศึกษาลักษณะทางเทรโมลูจิสและสังคัมของเกษตรกรแล้วยังได้ทำการศึกษาดังลักษณะทางประชากรบางอย่างที่น่าสนใจของเกษตรกร เช่น ขนาดและลักษณะของครอบครัว จำนวนบุตร แรงงานในครัวเรือนเกษตร และการว่างงาน เป็นต้น

ลักษณะทางเทรโมลูจิสและสังคัมของชาวนา ในตอนสุดท้ายได้ทำการวิเคราะห์ถึงลักษณะทางเทรโมลูจิสและสังคัมของชาวนา โดยมีสมมติฐานว่า "เกษตรกรที่ทำนาเพียงอย่างเดียว น่าจะมีฐานะทางเทรโมลูจิส สังคัม มีการยอมรับเทคนิควิทยาการแขนงใหม่ในระดับต่ำกว่า และมีทัศนคติบางประการต่างหากกว่าเกษตรกรที่ทำนาและทำการเกษตรอย่างอื่นด้วย"

ลักษณะทางเทรโมลูจิส

ผลการศึกษาดังลักษณะทางเทรโมลูจิสของเกษตรกรพอสรุปได้ดังนี้
การใช้ที่ดินและการถือครองที่ดิน
เกษตรกรที่ตกเป็นท้าวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่มีที่ดินถือครองทำกินไม่เกิน ๓๐ ไร่ ซึ่ง

นี้วางขนาดเล็กมากสำหรับเนื้อที่ทำการเพาะปลูกตลอดกรว ขนาดที่ดินโดยเฉลี่ยตลอดกรว เรียบใน การศึกษาคั้งนี้เท่ากับ ๒๖.๑ ไร่ ในการศึกษาถึงลักษณะการถือครองที่ดินปรากฏว่าเกษตรกรถึงร้อยละ ๖๕.๑ ยังมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่หมดกรงอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นอัตราส่วนสูงพอควรเมื่อเทียบกับการ ศึกษาในที่อื่น ๆ ซึ่งอาจจะเข้มเพราะเกษตรกรพักเป็นท้าวอย่างกรงเมื่ออายุค่อนข้างสูง อัตราส่วน ของผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินถือกรงจึงสูง ในเรื่องการศึกษาที่ดินพบว่า เกษตรกรที่ทำกินในที่ดินขนาดเล็ก มีการเช่าที่ดินมากกว่าเกษตรกรที่ทำกินในที่ดินขนาดใหญ่

เมื่อถามถึงความเพียงพอของที่ดินที่ไรในการเพาะปลูก ปรากฏว่าเกษตรกรถึงร้อยละ ๖๖.๖ ตอบว่า "พอ" และ "ไม่พอ" เกษตรกรที่หมดกรงทำกินขนาดเล็กส่วนใหญ่ตอบว่าไม่พอและ ในทางตรงกันข้าม เกษตรกรที่หมดกรงทำกินขนาดใหญ่ส่วนใหญ่ตอบว่าพอ เกษตรกรที่เป็นเจ้าของ ที่ดินถือกรงประมาณครึ่งหนึ่งตอบว่าพอ เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรที่เช่าที่ดินถือกรงทั้งหมดกลับกัน ที่ตอบว่าพอประมาณหนึ่งในห้า สำหรับความเพียงพอของชาวไร่ปรากฏว่าร้อยละ ๖๓.๖ ตอบว่าพอ สำหรับกิน และหนึ่งในสามของเกษตรกรทั้งหมดตอบว่าปลูกข้าวไม่พอกิน

โดยการศึกษาถึงวิธีการที่จะขยายที่ดินทำกินออกไปอีก เกษตรกรส่วนใหญ่ตอบว่าไม่สามารถ ขยายที่ดินออกไปอีก มีจำนวนน้อยที่ตอบว่าจะขยายออกไปอีกโดยการบุกเบิก ซึ่งตรงกับข้อเท็จจริงที่ว่า ที่ดินที่ไรในการเพาะปลูกในประเทศไทยนั้นได้ถูกใช้ไปเป็นประโยชน์เกือบหมดแล้ว

การชลประทาน การไถพยุ ยางาแฉง และเครื่องทุ่นแรง

เกษตรกรจำนวนน้อยมากที่ได้รับนำจากการชลประทานคือประมาณร้อยละ ๑๓ อัตราส่วน ของเกษตรกรที่ไถพยุร้อยละ ๓๘.๑ ไชยาษาแฉงร้อยละ ๖๐.๖ จากการศึกษาความเกี่ยวของของ การได้รับนำจากการชลประทาน การไถพยุ การไชยาษาแฉง ก็มีการเพิ่มผลผลิตโดยถามถึงความ เพียงพอของที่ดินถือกรง ปรากฏว่าถึงแม้การได้รับนำจากการชลประทานจะทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น บางก็ตาม แยกเฉพาะผู้ทำกินในที่ดินขนาดใหญ่เท่านั้น เกษตรกรที่ทำกินในที่ดินขนาดเล็กอัตราส่วน ของผู้ตอบว่าตนเพียงพอกล่าวในกรณีได้รับนำจากการชลประทาน ซึ่งแสดงว่าขนาดที่ดินถือกรงมีผล ความสำคัญหรือความเพียงพอของที่ดินมากกว่า สำหรับการไถพยุหรือยาษาแฉงมีส่วนน้อยบางในการ ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องทุ่นแรงช่วยในการผลิต ได้มีการถามถึงวิธีเตรียม กินก่อนจะทำไรไถนา ปรากฏว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานสัตว์ มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้เครื่องมือ

หรือเครื่องจักรทุนแรง

ระดับการครองชีพ ภาวะหนี้สินและการออมทรัพย์

การศึกษาระดับการครองชีพของเกษตรกรกระทำโดยการสร้างคตินึกความมั่งคั่งของครัวเรือนจากการวิเคราะห์แบบแก๊งของเครื่องจักรในครัวเรือน ปรากฏว่าประมาณสามในสี่ของเกษตรกรทั้งหมดเป็นผู้นับฐานะยากจน เกษตรกรสูงอายุนับฐานะดีกว่าเกษตรกรอายุน้อย ๆ พิจารณาจากการทดสอบเกษตรกรอายุน้อยมีอัตราส่วนของพวกเขา "จนมาก" สูงกว่าเกษตรกรสูงอายุ ส่วนเกษตรกรสูงอายุน้อยมีอัตราส่วนของพวกเขาปานกลางสูงกว่าเกษตรกรอายุน้อย การศึกษาเรื่องภาวะหนี้สินของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรประมาณหนึ่งในสามได้ทำการกู้เงินในปีที่ผ่านมา ในจำนวนนี้ประมาณครึ่งหนึ่งกู้เงินมาเพื่อใช้ในการลงทุนและใช้ในการเกษตร นอกนั้นกู้เงินมาเพื่อใช้จ่ายอื่น ๆ เกษตรกรที่กู้เงินส่วนใหญ่อยู่ในวงเงินไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ในด้านการออมทรัพย์ของเกษตรกร เกษตรกรเพียงร้อยละ ๑๘.๘ ที่ตอบว่าทนเก็บเงินได้ในรอบปีที่ผ่านมา สาเหตุสำคัญของการเก็บเงินก็เพื่อใช้จ่ายในยามและเก็บไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน ส่วนการออมทรัพย์เพื่อลงทุนในการเกษตรนั้นเมื่อตราส่วนน้อยมาก

ลักษณะทางสังคม

ผลการศึกษาดังลักษณะทางสังคมของเกษตรกรพอสรุปได้ดังนี้

การศึกษา

ในเรื่องการศึกษาของเกษตรกร ปรากฏว่าส่วนมากมีการศึกษาต่ำ เกือบครึ่งไม่เคยเรียนหรือเรียนแต่ไม่จบตามระดับที่ ๔ ส่วนที่เหลือเรียนแค่จบตามระดับที่ ๔ ที่เรียนสูงกว่านี้เพียงร้อยละ ๒.๑ เท่านั้น เกษตรกรสูงอายุนับฐานะดีกว่าเกษตรกรอายุน้อย ๆ การศึกษาเกี่ยวกับความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรชายก็ปรากฏว่าเกษตรกรมีความโน้มเอียงที่จะต้องการให้บุตรชายเรียนสูงกว่าตน เกษตรกรที่จบการศึกษาสูง ๆ มีความต้องการให้บุตรเรียนในระดับสูง ๆ เป็นอัตราส่วนมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยเรียนหรือเรียนในระดับต่ำ

การอนามัย การรักษาพยาบาล

ในส่วนที่เกี่ยวกับการอนามัยได้ทำการศึกษาดังประเภทของน้ำดื่ม น้ำใช้ และการเตรียมน้ำก่อนดื่ม เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งคือน้ำขุ่น มีเพียงส่วนน้อยที่คั้นน้ำฝน การคั้นน้ำส่วนใหญ่โดย

ไม่มีการทรมานหรือทรมานโดยเฉพะผู้ทรมานน้ำฝน ถ้าคนนำบอดหรือนำคดองหรือแฉะน้ำดำฮารมีการ
 เตรียมโดยวิธีอื่นหรือทรมานบาง น้ำที่โรยคดองเป็นน้ำฝนก็เก็บในตุ่มขนาดใหญ่เนื่องจากกรองเก็บไว้ให้ได้
 มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แลถ้าเป็นน้ำฝนก็เก็บในตุ่มขนาดเล็ก สำหรับเรื่องส่วนเกินหรือทรมานใน
 ส่วนไม้ส่วนไม้ พวกพื้นส่วนใหญ่มีส่วนทรมาน การมีไม้โตเกินกว่าทรมานอย่างสำคัญกับฐานะทางเศรษฐกิจ
 เกษตรกรที่ฐานะเดิมส่วนไม้เป็นข้อว่าส่วนมากกว่าเกษตรกรที่ยากจน เมื่อตามถึงการรักษาพยาบาล
 เมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย ประมาณหนึ่งในห้าของเกษตรกรทั้งหมดจะรักษาด้วยวิธีการสมัยใหม่ ร้อยละ
 ๑๑ เท่านั้นที่ตอบว่าจะรักษาด้วยวิธีแผนโบราณ

การศึกษากับโลกภายนอก

วิทยุเป็นสื่อมวลชนที่สำคัญที่สุดในชนบท เกษตรกรรับฟังวิทยุมากกว่าอ่านหนังสือพิมพ์และที่ฟัง
 ทุกวันเกือบสามในสี่ของเกษตรกรทั้งหมด แลการฟังวิทยุนี้มีโคฟังรายการใดรายการหนึ่งเป็นประจำ
 ประมาณหนึ่งในสี่ฟังข่าวต่างประเทศ และเกือบครึ่งหนึ่งฟังแต่รายการบันเทิง เกษตรกรส่วนใหญ่มี
 การเดินทางไปที่อื่น ๆ แลตลาดในทิวอำเภอดูและไปนาน ๆ ครั้งด้วย เมื่อตามถึงการรู้จักบุคคลสำคัญๆ
 เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอ ปรากฏว่า
 เกษตรกรรู้จักนายกรัฐมนตรีมากกว่าคนอื่น คือรู้จักทั้งหน้าและชื่อ แลรู้จักข้าราชการฝ่ายปกครองใน
 ท้องที่ของตนน้อยที่สุดโดยเฉพะผู้ว่าราชการจังหวัด

ทัศนคติที่ล้าหลัง

การศึกษาควรหนักแน่นแสดงให้เห็นว่าชาวชนบทยังมีความเชื่อดั้งในเรื่องโชคลางและสิ่งนอก
 เหนือธรรมชาติต่าง ๆ เช่น การสะเคาะเคราะห์ การดูหมอดู และการรคน้ำมันต ถึงแม้ว่าอัตราส่วน
 จะไม่มากเท่าที่คาดคะเนเอาไว้ เกษตรกรที่เชื่อเรื่องโชคลางมีอัตราส่วนมากที่สุดมีประมาณครึ่งหนึ่ง
 เท่านั้น หนึ่งในสามเชื่อเรื่องการสะเคาะเคราะห์มากกว่าครึ่งเล็กน้อย เกษตรกรน้ำมันตเกือบครึ่งเคย
 ดูหมอดู ความเชื่อในเรื่องดวงชะตาและการสะเคาะเคราะห์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาอยู่บ้าง
 เกษตรกรที่ศึกษาเพียงชั้น ความเชื่อในสองเรื่องนี้ลดน้อยลง แลลดมีประสบการณ์ในเรื่องการดู
 หมอดู และการรคน้ำมันตเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรที่ศึกษาเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจ
 กว่า จึงมีโอกาสที่จะดูหมอดูมากกว่า หรืออาจจะรคน้ำมันตหรือดูหมอดูโดยไม่มีความเชื่อก็ได้

ลักษณะทางประชากร

ลักษณะทางประชากรที่สำคัญในการศึกษาคอร์นหรือรูปใดดังนี้

ขนาดครัวเรือน

ขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ยของการศึกษาคอร์นเท่ากับ ๖.๖ คน ซึ่งตรงกับที่คาดคะเนไว้ว่าขนาดครัวเรือนของไทยมีจำนวนอยู่ระหว่าง ๕ - ๖ คน ประมาณครึ่งหนึ่งของเกณฑ์ที่ถือเป็นตัวอย่างในการศึกษาคอร์นในครัวเรือน ๖ คนขึ้นไป เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัวเดี่ยว โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีอายุมากมีอัตราส่วนของผู้ที่เป็หัวหน้าครอบครัวเดี่ยวสูงกว่าเกษตรกรอายุน้อย ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรที่อายุน้อยเมื่อแต่งงานแล้วยังคงอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ในทำนองเดียวกันพบว่าเกษตรกรสูงอายุมีบุตรที่มรดกจำนวนมากกว่าเกษตรกรอายุน้อย ๆ สำหรับการพิจารณาถึงบุตรทั้งหมดโดยสรุพบพบว่าเกษตรกรเกือบครึ่งมีบุตรมรดก ๕ คน หรือมากกว่า และเกษตรกรกว่าครึ่งมีบุตรมรดกต่ำกว่า ๔ คน

การว่างงาน

สำหรับการศึกษาเรื่องการว่างงาน ถ้าคิดว่าการทำงานเต็มที่ควรทำไม่ต่ำกว่า ๘ เดือนในหนึ่งปี เกษตรกรจำนวนน้อยมากประมาณหนึ่งในสิบที่ว่างงานเกิน ๔ เดือนขึ้นไป นอกนั้นเกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งที่ให้คำตอบว่ามีเวลาว่างกว้างเป็นเวลา ๑ - ๓ เดือน สาเหตุที่เกษตรกรมีเวลาว่างน้อยกว่าที่คาดคะเนอาจเป็นเพราะว่ามีการทำงานอื่นด้วย เช่น การรับจ้างแรงงาน หรือการประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าการถามถึงเวลาว่างเป็นการถามจำนวนเดือนที่ว่าง เกษตรกรอาจจะไม่ได้รวมเวลาว่างระยะสั้น ๆ ภายในเดือนหนึ่ง ๆ เขามาคอยเวลาว่างของเกษตรกรซึ่งน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

อาชีพของคนในครัวเรือนเกษตร

สำหรับลอสรูปเกี่ยวกับอาชีพของคนในครัวเรือนเกษตร ปรากฏว่าแรงงานอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปในครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่ด้านเกษตรกรรม มีเพียงส่วนน้อยที่รับจ้างแรงงานและทำอาชีพอื่น ๆ

ลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมของชาวมา

ฐานะทาง เศรษฐกิจของชาวมา เป็นไปในทางตรงกับชายกับสมาชิกฐานทั้งใจว่า เกษตรกรที่ ทำนาอย่าง เดียวน่าจะมีฐานะยากจนกว่าเกษตรกรที่ทำการ เกษตรอย่างอื่นด้วย เพราะได้พบว่าในกลุ่ม ชาวมาโดยส่วนรวมแล้ว อัตราส่วนของชาวมาที่ยากจนยิ่งน้อยกว่ากลุ่มชาวมาที่ทำอย่างอื่นด้วย ความ แตกต่าง เช่นนี้ยกเว้นชาวมาที่ทำนาในที่ดินขนาดเล็กกว่า ๑๐ ไร่ ที่มีอัตราส่วนของชาวมาที่ยากจนสูง กว่ากลุ่มชาวมาที่ทำอย่างอื่นด้วยเล็กน้อย

สมาชิกฐานข้อสอง เกี่ยวกับที่ดินอันเป็นตัวเงิน ปรากฏเป็นไปตามที่คาดคะเนไว้ว่าชาวมา น่า จะมีที่ดินมากกว่าชาวมาที่ทำการ เกษตรอย่างอื่นด้วย พบว่าอัตราส่วนของที่ดินอันในกลุ่มชาวมาสูง กว่าในกลุ่มชาวมาที่ทำอย่างอื่นด้วย ไม่ว่าทั้งสองกลุ่มจะมีที่ดินถือครองขนาดใด การที่ชาวมาที่ทำนา อย่าง เดียวมีอัตราส่วนของคนยากจนน้อยกว่าและอัตราส่วนของที่ดินอันสูงกวานั้น อาจจะเป็นเพราะ ชาวมาที่ทำนาอย่าง เดียวที่ตกเป็นตัวอย่างนี้ เป็นชาวมาที่อยู่ในภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถ้าศึกษา เรื่องฐานะทาง เศรษฐกิจโดยได้คะแนนจากสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ชาวมาที่อยู่ในภาคกลาง ก็น่าจะมีโอกาสที่จะมีสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ มากกว่าชาวมาที่อยู่ในภาคอื่น และในทำนองเดียวกัน มีการศึกษาพบแล้วว่าชาวมาในภาคกลางมีหนี้สินมากกว่าชาวมาที่อยู่ในภาคอื่น ๆ เช่นกัน

สมาชิกฐานข้อสาม ชาวมาที่ทำนาอย่าง เดียว น่าจะมีการออมทรัพย์น้อยกว่าชาวมาที่ทำการ เกษตรอย่างอื่นด้วย ปรากฏผลความความแตกต่างน้อยมากระหว่างการออมทรัพย์ของ เกษตรกรทั้งสอง กลุ่ม กล่าวคือชาวมาที่ทำนาอย่าง เดียวมีอัตราส่วนของผู้ที่ทำการออมทรัพย์น้อยกว่าชาวมาที่ทำการ เกษตรอย่างอื่นด้วยเพียง เล็กน้อยเท่านั้น ชาวมาที่ทำนาในที่ดินขนาดเล็ก ๑๐ - ๒๕ ไร่ ยังมีอัตราส่วน ของผู้ที่ออมทรัพย์สูงกว่าเกษตรกรที่ทำอย่างอื่นด้วย

ในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะการถือครองที่ดินโดยสมาชิกฐานใจว่า ชาวมาที่ทำนาอย่าง เดียวน่า จะมีการเช่าที่ดินถือครอง เกินกว่าครึ่งขึ้นไปมากกว่าเกษตรกรที่ทำอย่างอื่นด้วย ปรากฏผลเป็นไปตาม ที่คาดคะเนไว้ และไม่ว่าจะพิจารณาในที่ดินขนาดเล็กชาวมาก็ยังถือครองที่ดินเกินกว่าครึ่งขึ้นไปสูงกว่าชาวมาที่ทำการ เกษตรอย่างอื่นด้วยทั้งสิ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะ ชาวมาที่ทำนาอย่าง เดียวส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง เช่นกัน

สมาชิกฐานข้อสี่ ชาวมาที่น่าจะมีการใช้เทคนิคเดรนน้ำฝนเพื่อช่วยในการเพาะปลูกน้อยกว่า

ชวาททำกรเกษตรอย่างอื่นด้วย ปรากฏผลเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับที่คาดคะเนไว้ เพราะชวาททำนาอย่างเดียวกับอัตราส่วนทุ่งคูทไทรปุย และยาสาเองผู้งควารชวาททำอย่างอื่นด้วย ซึ่งก็อาจจะเป็นเพราะชวาททำนาอย่างเดียวกันใหญ่อยู่ในภาคกลางซึ่งเป็นท้องที่หมโลกาสีในการรับความเจริญแผนใหม่หรือเทคโนโลยีวิทยาการใดมากกว่าภาคอื่น ๆ การศึกษาความแตกต่างระหว่างกรวางงานชวาทเกษตรทั้งสองกลุ่มปรากฏว่าชวาทที่มีอัตราส่วนของคูทไทรปุยงานเกินสี่เดือนในรอบหนึ่งปี ซึ่งถือว่าเป็นการทำนาสำหรับมากกว่าชวาททำกรเกษตรอย่างอื่นด้วยอย่างเห็นได้ชัดไม่ว่าเกษตรทั้งสองกลุ่มจะทำกันในพื้นที่ขนาดใด

ในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างในด้านลักษณะทางสังคมที่แตกต่างมาพิจารณาระหว่างเกษตรกรที่ทำนาอย่างเดียวกัน และเกษตรกรที่ทำกรเกษตรอย่างอื่นด้วยเท่าใดนัก ทั้งชวาททำนาอย่างเดียวกันและชวาททำอย่างอื่นด้วยมีผู้เริ่มรับชมประณมปีที่ ๔ ขึ้นไปเป็นอัตราส่วนไร่เรียกกัน ความทันสมัยในเรื่องการรักษายาบาลแผนใหม่ ปรากฏว่าทั้งชวาททำนาอย่างเดียวกัน และชวาททำกรเกษตรอย่างอื่นด้วย มีผู้นิยมใช้การรักษายาบาลแผนใหม่เป็นอัตราส่วนสูงไร่เรียกกัน ในเรื่องของความทันสมัยในการรับฟังข่าวสารต่าง ๆ เช่น การฟังวิทยุรายการข่าวและการอ่านหนังสือพิมพ์ ปรากฏว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีการฟังวิทยุรายการข่าวนอยมาก และเมื่อเปรียบเทียบกันก็ปรากฏว่าชวาททำนาอย่างเดียวกันมีอัตราส่วนของคูรับฟังข่าวนอยกว่าชวาททำอย่างอื่นด้วยเล็กน้อย ความแตกต่างนี้พบไม่ว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มจะมีการศึกษาระดับใด การอ่านหนังสือพิมพ์เช่นเดียวกัน อัตราส่วนของคูอ่านหนังสือพิมพ์ไร่เรียกกันระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มอย่างไรก็ตาม พบว่าการรับฟังวิทยุและการอ่านหนังสือพิมพ์มีความเกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาสูง เพราะเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีอัตราส่วนของคูอ่านหนังสือพิมพ์และวิทยุสูงขึ้นเมื่อมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ในเรื่องทัศนคติทางด้านของเกษตรกรได้เลือกพิจารณาเรื่องความเรื่อดีในการทำนาไปศกระทรวงการกริของเกษตรกรผลปรากฏว่า ทั้งชวาททำนาอย่างเดียวกัน และชวาททำอย่างอื่นด้วย มีผู้เคยคุมอดูเป็นอัตราส่วนไม่แตกต่างกันนัก ผลการศึกษาที่พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ชวาททำนาอย่างเดียวกัน มีอัตราส่วนของคูที่มีสมาชิกโตมากกว่าชวาททำกรเกษตรอย่างอื่นด้วย ความแตกต่างนี้พบไม่ว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มจะมีการศึกษาระดับใด ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการที่ชวาททำนาอย่างเดียวกันเป็นที่ยึดถือเนวาคงจะอยู่ในภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ จึงมีโอกาศที่จะรับความทันสมัยในเรื่องนี้

มากกว่า

ปัญหาสำคัญในการดำเนินชีวิต

ในการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาที่สำคัญ ๆ ในการดำเนินชีวิตของเกษตรกร และการศึกษารายงานปัญหาที่สำคัญที่สุดของเกษตรกรพบว่า ประมาณหนึ่งในสามพบว่า ความยากจน ประมาณหนึ่งในสี่เห็นเหตุแห่งปัญหา เรื่องการฉ้อโกงและการขายผลผลิต นอกจากนี้มีปัญหารายได้และสุขภาพอนามัย เมื่อเปรียบเทียบปัญหาสำคัญระหว่างชาวเขาทำนาอย่างเดี่ยวและชาวเขาทำนาอย่างอื่นด้วย ปรากฏว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีปัญหาต่าง ๆ ในอัตราส่วนที่คล้ายคลึงกัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาดังกล่าวทางเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกรไทยในเขตชนบทครั้งนี้ เป็นการศึกษามีขอบเขตกว้าง การศึกษาจึงกระทำโดยแต่เพียงลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างคร่าว ๆ เท่านั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่สำคัญอื่นจะแสดงให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ซึ่งจะขอเสนอแนะในการวิจัยต่อไป เช่น รายได้รายจ่ายของเกษตรกร เนื่องจากการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรนี้เป็นโครงการใหญ่ทำทั่วประเทศ จึงพยายามที่จะครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และประชากรทุกด้าน ดังนั้นการถามเรื่องรายได้จึงไม่อาจทำได้โดยละเอียดพอที่จะครอบคลุมที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ส่วนรายจ่ายนั้นไม่คำถามเกี่ยวกับเรื่องนี้โดย การศึกษาดังรายไ้รายจ่ายของเกษตรกรนั้นน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะสิ่งที่คาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในอนาคตก็คือเรื่องเกี่ยวกับรายได้ รายจ่ายของเกษตรกรประการหนึ่ง

ปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่น่าสนใจคือ การใช้เทคนิคใหม่ ๆ ในการเพิ่มผลผลิตจากการสังเกตหรือมีการศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบในการแนะนำเทคนิควิทยาการแทนใหม่ในการช่วยเพิ่มผลผลิตก็คือ เกษตรกรไม่ยอมรับเทคนิคใหม่ ๆ นั้น และยังคงพอใจที่จะใช้วิธีการเดิมอยู่ จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาดังความถึความเชื่อ ทักษะที่ถือการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการเพิ่มผลผลิต รวมทั้งความคิดเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรด้วย

ประการสุดท้ายที่ผู้เขียนได้เสนอแนะให้การศึกษาที่อย่างละเอียดก็คือ ความแตกต่างของ

เกษตรกรที่ทำนาอย่างเดียวกันกับเกษตรกรที่ทำการเกษตรอย่างอื่น เช่น ชาวสวนหรือชาวไร่ หรือกับ
 เกษตรกรที่ทำนาและทำการเกษตรอย่างอื่นด้วย การที่สมาชิกสภาควรจะได้มีการเดิอกตัวอย่างให้ได้
 เกษตรกรแต่ละกลุ่มในสัดส่วนที่เท่ากัน และโดยที่เมื่อปรากฏผลของการขยายผลผลิตของชาวสวนก็จะ
 อยู่ในฐานะเดียวกับไร่ส้มส้มอ ปัญหาหนึ่งที่น่าจะเกิดความแตกต่างระหว่าง เกษตรกรแต่ละกลุ่มก็คือปัญหา
 ในด้านการผลิตและการขายผลผลิต นอกจากนี้ควรที่จะได้มีการศึกษาความแตกต่างระหว่างชาวนาที่
 ทำนาอย่างเดียวกันไม่ละทิ้ง และมีละสองครั้งด้วย.

